

Geografia de la Ciutat Contemporània

2014/2015

Codi: 100081

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	3	1
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	4	1

Professor de contacte

Nom: Abel Albet Mas

Correu electrònic: Abel.Albet@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es requereix l'assistència regular a les sessions de classe i la participació activa en elles.

Per poder seguir l'assignatura es requereix poder llegir textos en anglès, francès i/o italià.

Objectius

Proposta acadèmica, científica, política i ètica:

L'assignatura constitueix una introducció a l'estudi de la ciutat contemporània com a centre neuràlgic de les dinàmiques polítiques, econòmiques, socials i culturals de la societat actual, cada vegada més urbanitzada. Des de la visió de les ciències socials i humanes, s'exposa el procés mundial d'urbanització i les problemàtiques que planteja. Es ressalten els moments més significatius en la història recent de les transformacions urbanes amb l'explicació de casos concrets. S'analitzen les diferents concepcions de la ciutat en el pensament social i les principals tendències de l'urbanisme a Europa i Nordamèrica així com, més somerament, al món dit "subdesenvolupat". S'aborda la relació entre ciutat i cultura des de diversos àmbits: la nova realitat social multicultural, el paper de la cultura en la requalificació urbana i la relació entre ciutat, literatura i cinema.

Es busca aprendre a:

- llegir els canvis que s'estan produint en la ciutat, entesa com a una realitat heretada en constant procés de construcció;

- entendre la ciutat com el resultat de l'actuació de diferents agents socials, cadascun d'ells perseguint diferents interessos polítics, socials i econòmics, enmarcats en contextos culturals canviants segons les dinàmiques de cada moment històric;

- interpretar les diverses dimensions de la realitat urbana en el nou escenari de la globalització, que potencia el paper de les ciutats com a gestores de l'economia mundial a la vegada que accentua les seves problemàtiques socials i culturals internes.

- construir una mirada crítica sobre el fet urbà, entesa com: un compromís ètic i un posicionament polític davant les injustícies, desequilibris i desigualtats que es donen a la ciutat contemporània; una implicació social en la transformació de la ciutat, en tant que ciutadans i en tant que científics; una capacitat de generar un discurs crític i propi davant la realitat urbana, i davant els discursos externs i dominants.

Competències

- Geografia i ordenació del territori
- Analitzar i interpretar problemes urbanístics.
- Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de manera integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Contrastar i comparar dades geogràfiques rellevants.
2. Descriure les principals característiques de la ciutat contemporània en general i de les regions metropolitanes en especial.
3. Participar en debats geogràfics respectant les opinions dels altres participants.
4. Plantejar problemes relacionats amb la ciutat contemporània.

Continguts

Programa (molt) orientatiu:

Estructura i configuració de l'espai urbà

- La ciutat: una reflexió sobre el fenomen urbà contemporani
- La ciutat en el pensament social.
- La ciutat, producte social. Els agents socials urbans
- L'acceleració urbana del món contemporani

La ciutat del segle XIX: reforma social i orígens de l'urbanisme modern

- Europa: industrialització i urbanització; l'emergència de les grans ciutats
- La qüestió social urbana i els orígens de l'urbanisme modern
- Utopies urbanes. La ciutat jardí
- Ciutat i modernitat. Ciutat i literatura

La ciutat del segle XX: entre el suburbi i el ghetto

- De la ciutat-fàbrica a la metròpoli terciària
- Les transformacions urbanes a Europa. El moviment racionalista i la urbanística reformista
- L'experiència nordamericana: la creació de la ciutat suburbana

· Ciutat i cinema

La ciutat postmoderna: cultura, representació, diferència

- La revolució informacional i el capitalisme tardà: el renovat protagonisme de les ciutats i la seva lògica productiva i locacional
- Globalització i formació d'un sistema mundial de ciutats. Ciutats grans, grans ciutats, ciutats globals
- La creixent complexitat de l'espai urbà postindustrial: de la ciutat compacta a la urbanització dispersa
- La cultura urbanística actual i les polítiques de renovació urbana. Arquitectura i forma urbana
- Ciutat i especulació immobiliària. Competència i competitivitat entre ciutats
- La ciutat als països dits "subdesenvolupats"
- Ciutat i música

Els escenaris de la ciutat contemporània

- La polarització social urbana. La ciutat dual
- Els espais de la ciutat dual: àrees de sobrecentralitat; perifèries degradades; ghettos ètnics; gentrificació elitista; comunitats tancades
- La ciutat espectacle: oci, cultura, consum. Ciutats en venda, màrketing urbà (museus, turisme, centres comercials)
- La ciutat hiperreal; la ciutat disneyficada; la ciutat tematisada. La memòria de la ciutat
- La ciutat sostenible: la crisi ambiental
- Espai públic i ciutadania. Híbridesa i multiculturalisme
- La ciutat rebel
- Ciutat i graffiti

Pràctiques de construcció i de destrucció, d'ús i de resistència a la ciutat neoliberal

- Comunitat i convivència: les relacions socials a la ciutat
- Els espais de la diferència, de la divisió i de l'exclusió
- Les polítiques a/de l'espai urbà
- Capital i cultura: gentrificant la ciutat
- Relats urbans: la identitat i la subjectivitat a la ciutat; integració social urbana
- Construint els territoris urbans: cultures urbanes i estratègies espacials
- Habitatge i especulació
- Moviments socials urbans: ciutadania i participació
- Ús i resistència als/dels espais públics de la ciutat neoliberal
- Infraestructures, transports, mobilitat
- Planificació urbanística, plans estratègics, projectes urbans

El programa definitiu i efectivament vàlid de l'assignatura es repartirà durant la primera sessió de classe del curs.

Metodologia

Estructura del curs

Les classes són "teòriques" (exposició per part del professor) i "pràctiques" (lectures, visualització de pel·lícules, debats en fòrum, realització de pràctiques, etc.).

Al Campus Virtual de la UAB s'hi localitza documentació i informació imprescindible per al desenvolupament de l'assignatura, tant pel que fa als aspectes organitzatius de l'assignatura com en relació als continguts temàtics de la mateixa. És important que tenir-hi accés sovint.

Eventuals estratègies d'ensenyament-aprenentatge desenvolupades pel professor:

- docència en classes magistrals;
- organització de les sessions de fòrum i debat;
- impartició de sessions de pràctiques;
- proposta i guiatge en lectures obligatòries;
- tutories dels treballs;
- desenvolupament de casos;
- eventualment, participació de conferenciant externs;
- eventualment, sortides de camp i visites a exposicions;

Activitats que, previsiblement, realitzaran els/les alumnes:

- assistència ineludible a les sessions de classe;
- participació necessària en les sessions de fòrum i debat;
- participació necessària en les sessions de pràctiques;
- assistència a les eventuals sortides de camp i les visites a exposicions;
- desenvolupament d'un assaig breu (escrit, individual, tutoritzat pel professor) sobre una temàtica urbana;
- desenvolupament d'un assaig breu (escrit, individual, tutoritzat pel professor) creatiu, a partir de la relació d'algunes arts (cinema, literatura, etc.) amb la ciutat;
- preparació i presentació pública (oral, en grup, tutoritzat pel professor) d'un fòrum de debat sobre una temàtica urbana;
- realització d'una prova escrita i/o oral.

Per imposició, la guia docent d'aquesta assignatura inclou la fórmula d'esmentar unes "competències", "hores", "activitats formatives" i "resultats d'aprenentatge", tot i que no s'adiu amb els criteris del professor. En la primera sessió de classe es debatrà, de manera conjunta, col·lectiva i participativa, quins seran els objectius, els continguts i els formats de l'assignatura.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	50	2	2, 4
Tipus: Supervisades			
Classes pràctiques	10	0,4	1, 2, 3, 4
Tipus: Autònomes			
Activitats autònomes	40	1,6	1, 4

Avaluació

Avaluació i reavaluació

Avaluació de les classes teòriques:

- Assaig creatiu breu d'iniciació a la recerca. Treball escrit individual. [L'avaluació valorarà l'expressió adequada, la coherència en el desenvolupament, el maneig de bibliografia, l'originalitat, etc.].
- Prova individual. [L'avaluació valorarà l'assimilació de coneixements, la capacitat d'anàlisi, de síntesi i d'interpretació].

Avaluació de les classes pràctiques:

- Fòrum de debat temàtic a partir de les lectures proposades. Treball col·lectiu (oral i escrit) dirigit per dos/dues o tres ponents seguint el calendari establert en la primera sessió de classe. Un cop presentada la seva ponència, els/les ponents tindran una setmana per entregar-la en format escrit o gràfic (improrrogable). [L'avaluació valorarà la preparació -incloent tutories amb el professor-, la realització i la presentació oral -en grup- del fòrum de debat, l'expressió oral correcta i adequada, el maneig de bibliografia, la feina en equip, la presentació gràfica dels resultats].
- Resum escrit de cadascuna de les lectures obligatòries i participació a classe. Treball individual. Cal entregar un mínim de resums. [L'avaluació valorarà la capacitat de síntesi i de captació-abstracció de les idees principals; es valorarà, de manera especial, la presència, l'actitud, la participació i les aportacions en els debats de classe fets a partir de les lectures].

Per poder ser avaluat/da cal haver entregat-presentat totes les parts avaluables, haver assistit a un mínim del 75 % de les sessions de classe i haver participat activament en les sessions de fòrum-debat. La no presentació d'alguna de les parts avaluables comportarà un "No presentat/da" com nota final.

Per poder ser reavaluat/da cal tenir aprovades les parts corresponents a les classes pràctiques (fòrum de debat i resums de lectures).

Els criteris d'avaluació definitius i efectivament vàlids es donaran a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assaig creatiu breu d'iniciació a la recerca	30%	20	0,8	4

Fòrum de debat a partir de les lectures proposades	15%	5	0,2	3, 4
Prova individual	40%	5	0,2	4
Resum escrit de cadascuna de les lectures proposades i participació a classe	15%	20	0,8	3, 4

Bibliografia

Algunes pistes bibliogràfiques generals:

AMENDOLA, Giandomenico (1997). La città postmoderna. Magie e paure della metropoli contemporanea. Roma: Gius. Laterza [trad. cast.: La ciudad postmoderna. Madrid: Celeste, 2000].

BELIL, Mireia; BORJA, Jordi; CORTI, Marcelo (eds.) (2012). Ciudades, una ecuación imposible. Barcelona: Icaria.

BOHIGAS, Oriol (2004). Contra la incontinenca urbana. Reconsideración moral de la arquitectura y la ciudad. Barcelona: Electa.

BORJA, Jordi (2003). La ciudad conquistada. Madrid: Alianza.

BORJA, Jordi (2010). Llums i ombres de l'urbanisme de Barcelona. Barcelona: Empúries.

BRANDÃO, Pedro (2011). La imagen de la ciudad. Estrategias de identidad y comunicación. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

BYRNE, David (2001). Understanding the Urban. Basingstoke: Palgrave.

CAZ, Rosario del; GIGOSOS, Pablo; SARAIVIA, Manuel (2002). La ciudad y los derechos humanos. Una modesta proposición sobre derechos humanos y práctica urbanística. Madrid: Talasa.

COTTINO, Paolo (2003). La città impreveduta. Il dissenso nell'uso dello spazio urbano. Milà: Elèuthera Editrice [trad. cast.: La ciudad impreveduta. El disentiimiento en el uso del espacio urbano. Barcelona: Bellaterra, 2005].

CUCÓ, Josepa (2004). Antropología urbana. Barcelona: Ariel.

CUCÓ, Josepa (ed.) (2013). Metamorfosis urbanas. Ciudades españolas en la dinámica global. Barcelona: Icaria.

DEAR, Michael J. (2000). The postmodern urban condition. Oxford: Blackwell.

EVANS, Graeme (2001). Cultural Planning. An Urban Renaissance? Londres: Routledge.

FELICE, Massimo di (2012). Paisajes posurbanos. El fin de la experiencia urbana y las formas comunicativas del habitar. Córdoba (Arg.): Ediciones del Copista/Universidad Nacional de Córdoba.

FERNÁNDEZ DURÁN, RAMÓN (s.d.). Un planeta de metrópolis (en crisis). Explosión urbana y del transporte motorizado, gracias al petróleo. Màlaga: Zambra.

FERRELL, Jeff (2001). Tearing down the streets. Adventures in urban anarchy. Nova York: Palgrave.

GARCÍA VÁZQUEZ, Carlos (2004). Ciudad hojaldre. Visiones urbanas del siglo XXI. Barcelona: Gustavo Gili.

GIGOSOS, Pablo & SARAIVIA, Manuel (2010). Urbanismo para náufragos. Recomendaciones sobre planeamiento y diseño urbano. Tahíche: Fundación César Manrique.

GONZÁLEZ, María José (2000). Políticas y estrategias urbanas. La distribución del espacio privado y público en la ciudad. Madrid: Fundamentos.

GONZÁLEZ, María José (et alii) (1998). El malestar urbano en la gran ciudad. Madrid: Talasa / Fundación Cultural COAM.

HARVEY, David (2012). Rebel Cities. Londres: Verso [trad.cast.: Ciudades rebeldes. Del derecho de la ciudad a la revolución urbana. Madrid: Akal, 2013].

HERCE, Manuel (2013). El negocio del territorio. Evolución y perspectivas de la ciudad moderna. Madrid: Alianza Editorial.

HUBBARD, Phil (2006). City. Londres: Routledge.

JACOBS, Jane (1961). The Death and Life of Great American Cities. Nova York: Random House. [trad.cast.: Muerte y vida de las grandes ciudades. Madrid: Capitán Swing, 2011].

LÓPEZ DE LUCIO, Ramón (1993). Ciudad y urbanismo a finales de siglo XX. València: Universitat de València.

MASSEY, Doreen; ALLEN, John; PILE, Steve (eds.) (1999). City worlds. Londres: Routledge.

MERRIFIELD, Andy (2002). Metromarxism. A Marxist tale of the city. Nova York: Routledge.

MONGIN, Olivier (2005). La condition urbaine. París: Éditions du Seuil. [trad.cast.: La condición urbana: la ciudad a la hora de la mundialización. Buenos Aires: Paidós, 2006].

Observatorio Metropolitano (2007). Madrid ¿la suma de todos? Globalización, territorio, desigualdad. Madrid: Traficantes de Sueños.

PARKER, Simon (2004). Urban theory and the urban experience. Encountering the city. Londres: Routledge

RAMONET, Ignacio (coord.) (2005). La ciudad inquieta. El urbanismo contemporáneo entre la realidad y el deseo. Madrid: Fundación Santander Central Hispano.

REMY, Jean; VOYÉ, Liliane (1992). La ville: vers une nouvelle définition? París: L'Harmattan. [trad.cast.: La ciudad ¿hacia una nueva definición? Gasteiz: Bassarai, 2006]

RODWIN, L.; HOLLISTER, R.M. (eds.) (1984). Cities of the mind. Images and themes of the city in the social sciences. Nova York: Plenum Press.

RUGGIERO, Vincenzo (2001). Movements in the City. Conflict in the European Metropolis. Harlow: Prentice Hall.

SEABROOK, Jeremy (2007). Cities. Londres: Pluto Press [trad. cat.: Ciutats. Barcelona: Intermón Oxfam; 2008]

SMITH, Michael Peter (2001). Transnational Urbanism. Locating Globalization. Oxford: Blackwell.

SMITH, Neil (1996). The new urban frontier. Gentrification and the revanchist city. Londres: Routledge [trad.cast.: La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación. Madrid: Traficantes de sueños, 2012].

SOJA, Edward (2000). Postmetropolis. Critical studies of cities and regions. Oxford: Blackwell [trad.cast.: Postmetrópolis. Estudios críticos sobre las ciudades y las regiones. Madrid: Traficantes de Sueños; 2008].

SOJA, Edward (2010). Seeking Spatial Justice. Minneapolis: University of Minnesota Press.

SORKIN, Michael (ed.) (1992). Variations on a theme park. Nova York: Farrar, Straus and Giroux. [trad. cast.: Variaciones sobre un parque temático. La nueva ciudad americana y el fin del espacio público. Barcelona: Gustavo Gili, 2004]

SORRIBES, Josep (dir.) (2012). La ciudad. Economía, espacio, sociedad y medio ambiente. València: Tirant Humanidades.

TONKIS, Fran (2005). Space, the City and Social Theory. Social Relations and Urban Forms. Cambridge: Polity Press.

TORRES, Marco (1996). Geografie della città. Venècia: Cafoscarina.

TORRES, Marco (1999). Luoghi magnetici. Spazi pubblici nella città moderna e contemporanea. Milà: FrancoAngeli.

ZIBECHI, Raúl (2011). Territorios en resistencia. Cartografía política de las periferias urbanas latinoamericanas. Màlaga: Zambra.

ZIMMERMANN, Clemens (1996). La época de las metrópolis. Urbanismo y desarrollo en la gran ciudad. Madrid: Siglo XXI, 2012.

Zukin, Sharon (1991). Landscapes of power. From Detroit to Disney World. Berkeley: University of California Press.

CALVINO, Italo (1972). Le città invisibili. Torí: Einaudi [trad. cat. Les ciutats invisibles. Barcelona: Empúries, 1985]

La bibliografia definitiva i efectivament vàlida es donarà a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.

Per a cada tema del programa el professor facilitarà una bibliografia específica.